

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Atria Oyj:n, HKFoods Oyj:n ja Snellmanin Lihanjalostus Oy:n lausunto: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät liittyen julkisen palvelutuotannon tehokkuuteen ja kustannussäästöihin ovat liha-alan mielestä hyvin kannatettavia. Liha-ala jakaa myös näkemyksen siitä, että näiden tavoitteiden saavuttamien edellyttää tarjousten määrällistä lisäämistä tarjouskilpailussa. Reilulla ja avoimella kilpailulla saavutetaan yhteiskunnalle paras lopputulos.

Esityksessä on useita keinoja, joita liha-ala on jo pitkään toivonut säädettäväksi hankintalakiin. Liha-ala pitääkin esitystä kokonaisuudessaan erityisen kannatettavana ja edistävän julkisten hankintojen tehokkuutta sekä tuovan tarvittuja kustannussäästöjä.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

Esityksessä on useita keinoja, joita liha-ala on jo pitkään toivonut säädettäväksi hankintalakiin. Tärkeimmät näistä on velvoite kilpailutuksen uusimisesta, jos kilpailutukseen osallistuu vain yksi tarjous sekä velvoite hankintojen jakamisen helpottamisen mahdollistamisesta. Tällöin myös pienemmät toimijat voivat osallistua kilpautuksiin edistäen tarkoituksenmukaisten hankintojen

onnistumista. Kilpailutusten jakamisen lisääminen on erityisen tärkeää etenkin yhteishankintayksikköjen elintarvikehankinnoissa suosimien suurten puitesopimusten kohdalla. Aiemmin näihin kilpailutuksiin on voinut käytännössä osallistua vain suuret tukkukaupat. Liha-ala esittää selkeämpää velvoittavuutta valita suuriin puitesopimuksiin useampi toimittaja. Lisäksi liha-ala esittää, että esitykseen sisällytetyjä mahdollisuuksia velvoitteesta poikkeamiseen harkitaan vielä uudestaan, tai ainakin niiden vaikutuksia seurataan tarkkaan lain voimaantulon jälkeen.

Liha-ala kannattaa myös esitettyä muutosta, jolla hankintayksiköt veloitetaan tekemään markkinakartoitus yli 10 miljoonan euron arvon ylittävissä hankinnoissa. Liha-ala näkee, että markkinavuoropuhelun laajempi hyödyntäminen edistää hankintalain peruseriaatteita, sillä se auttaa erityisesti pienempiä toimijoita osallistumaan kilpailutuksiin.

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

-

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

-

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

-

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

-

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

-

- Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

-

- Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

-

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiinne? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Liha-alan toimijat ovat tyytyväisiä siitä, että huoltovarmuus on huomioitu hankintalaissa. Ruokahuollon toimintavarmuus myös kriisitilanteissa on oleellinen osa kokonaisturvallisuutta ja sitä ei ole aiemmin otettu sitä tarpeeksi huomioon julkisen sektorin elintarvikehankintojen kilpailutuksissa.

Ala olisi toivonut esitettyä voimakkaampaa velvoittavuutta kokonaisturvallisuuden huomioimista hankintojen yhteydessä. Lainsäätäjän hyvä tavoite voi esitetyssä muodossaan jäädä toteutumatta ja nykyisenkaltaiset käytännöt saavat pääasiassa jatkua. Ehdotammekin seuraavaa konkreettista muutosta.

Hankinnan kohdetta koskevaa 71 §:ä tulisi täydentää uudella momentilla:

”Kun hankinnan kohde on tarkoitettu käyttöön elintarvikkeena - tai ruokapalveluna, on asianmukaisesti perusteltuja tapauksia lukuun ottamatta hankinnan kohde määriteltävä siten, että otetaan huomioon huoltovarmuus ja kokonaistaloudellinen kestävyys. Hankinnan kohde on määriteltävä siten, että se on tuotettu ympäristön kannalta hyvillä viljely- ja tuotantomenetelmillä ja eläinten hyvinvointia ja elintarvikeeturvallisuutta edistävillä tavoilla voimassa olevan sektorilainsäädännön mukaisesti.”

Huoltovarmuutta voidaan myös edistää vahvistamalla laatukriteerien merkitystä. Jos hintaa korostetaan elintarvikehankintoja tehtäessä, ei laadullisia kriteereitä tosiasiallisesti huomioida riittäväällä tavalla. Elintarvikehankinnat pitäisi ensi sijassa perustua laadullisiin kriteereihin. Laadun merkitystä voi korostaa lisäämällä 93 §:än kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen valinnasta seuraavan lisäyksen:

”Jos hankintayksikkö painottaa elintarvike- tai ruokapalveluhankinnoissa kokonaistaloudellisen perusteena hintaa laadun sijaan, sen on esitettävä tätä koskevat perustelut hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä taikka hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa.”

Mikäli katsotaan ettei hankintalakiin voida tiukkoja huoltovarmuutta koskevia velvoitteita asettaa, on syytä harkita muun lainsäädännön päivittämistä, jotta elintarvikehankintojen huoltovarmuus vastaa nykyisen geopolitiittisen tilanteen edellyttämää tasoa.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

Liha-alan toimijat kannattavat esitettyä rikosrekisteritietojen pakollisuudesta luopumista.

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

Esityksen keventävän tarjoajan hallinnollista taakkaa, sillä nykyisellään rikosrekisteritietojen esittäminen on vaatinut toistuvaa logistista suunnittelua ja toimenpiteitä, jotta kilpailuun osallistuminen on ollut mahdollista.

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

-

Lahti Risto
Atria Suomi Oy